

Međunarodno budžetsko partnerstvo Otvoreni budžeti. Menjaju živote.

*Voren Krafcik,
izvršni direktor, Međunarodno budžetsko partnerstvo*

Struktura prezentacije

1. Koje su koristi od budžetske transparentnosti i učešća (otvoreno budžetiranje?)
2. Kako Anketa o otvorenosti budžeta (AOB) meri otvorenost budžetiranja?
3. Kakvo je stanje praksi otvorenog budžetiranja u zemljama PEMPAL-a i kako PEMPAL može da postane globalni lider u transparentnosti budžeta?
4. Kakvo je stanje učešća javnosti u budžetu u zemljama PEMPAL-a i kako PEMPAL može da postane globalni lider u učešću?

1. Koje su prednosti otvorenog budžetiranja

- Pomaže da se privuku jeftiniji međunarodni krediti
- Unapređuje upravljanje dugom i fiskalnu disciplinu
- Otkriva korupciju i rasipanje i unapređuje efikasnost/učinkovitost javnih rashoda
- Podstiče pravičnost uparivanjem javnih resursa sa javnim prioritetima
- Pomaže da se izgradi poverenje u vladu i građanima da glas i dostojanstvo

2. Kako Anketa o otvorenosti budžeta (AOB) meri otvorenost budžetiranja

Anketa o otvorenosti budžeta:

- Sveobuhvatna procena:
 - ✓ javnog pristupa pravovremenim & sveobuhvatnim budžetskim informacijama tokom celog budžetskog procesa
 - ✓ javnih mogućnosti za učešće u budžetskom procesu
 - ✓ jačine nadzora: parlamenti & eksterni revizori
- Bazirana na međunarodno dogovorenim principima dobrog finansijskog upravljanja (principi koje podržavaju OECD, MMF, INTOSAI, IBP)
- Nezavisan, objektivan, uporediv instrument za istraživanje

Kako se priprema Anketa o otvorenosti budžeta?

www.internationalbudget.org

5

Kako se obezbeđuje kvalitet podataka AOB?

1. Anketu popunjavaju nezavisni istraživači koji su stručnjaci za budžetski sistem i prakse u zemlji.
2. IBP proverava internu doslednost i tačnost popunjenih anketa u odnosu na javno dostupne podatke.
3. Pregled od strane kolega vrše po dva nezavisna, anonimna stručnjaka u svakoj od zemalja.
4. Vlade imaju priliku da analiziraju rezultate svoje zemlje.
5. IBP presuđuje u slučaju eventualnih razlika u odabranim odgovorima istraživača i analitičara.
6. IBP vrši provere doslednosti između zemalja.
7. Svi podaci i komentari uključeni u Anketu se objavljuju na internetu.

Indeks otvorenosti budžeta i Indeks učešća

U istraživanju nivoa otvorenosti budžetiranja u zemljama PEMPAL-a, koristićemo dva pokazatelja:

Indeks otvorenosti budžeta: Prost prosek odgovora na 95/125 pitanja iz Ankete o otvorenosti budžeta usmerenih ka tome da li vlade pripremaju i objavljuju 8 ključnih budžetskih dokumenata: Izveštaj o fiskalnoj strategiji, Predlog budžeta koji priprema izvršna vlast, Usvojeni budžet, Izveštaji u toku tekuće godine, Polugodišnji pregled, Završni račun, Izveštaj revizora i Budžet za građane

Indeks učešća: Prost prosek odgovora na 12/125 pitanja usmerenih na napore države (izvršne vlasti, parlamenta, Državne revizorske institucije) da uključi građane u odlučivanje i praćenje izvršenja.

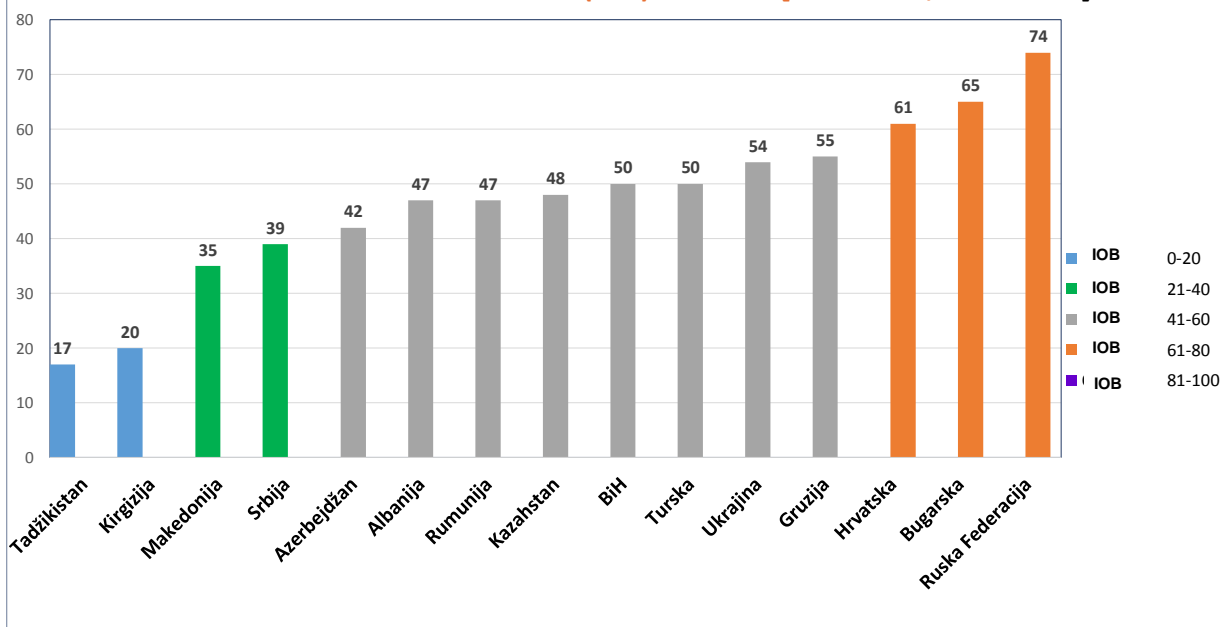
INTERNATIONAL BUDGET PARTNERSHIP
Open Budgets. Transform Lives.

www.internationalbudget.org

7

meseci

INDEKS OTVORENOSTI BUDŽETA (IOB) ZA 2012. [Maks: 100, Prosek: 43]

3. Kakvo je stanje praksi otvorenog budžetiranja u zemljama PEMPAL-a

Prosek za PEMPAL je neznatno viši od globalnog proseka IOB:

Globalno: 43/100

PEMPAL: 46,9/100

Indeksi zemalja PEMPAL-a su koncentrisaniji oko "nekih" informacija:

Globalno: Najviši (NZ 93) i najniži (0)

PEMPAL: indeks 8/15 zemalja je između 40 i 60; 3 zemlje

između 60 - 80, nijedna zemlja nema "obimne" informaciji niti indeks vrednosti nula.

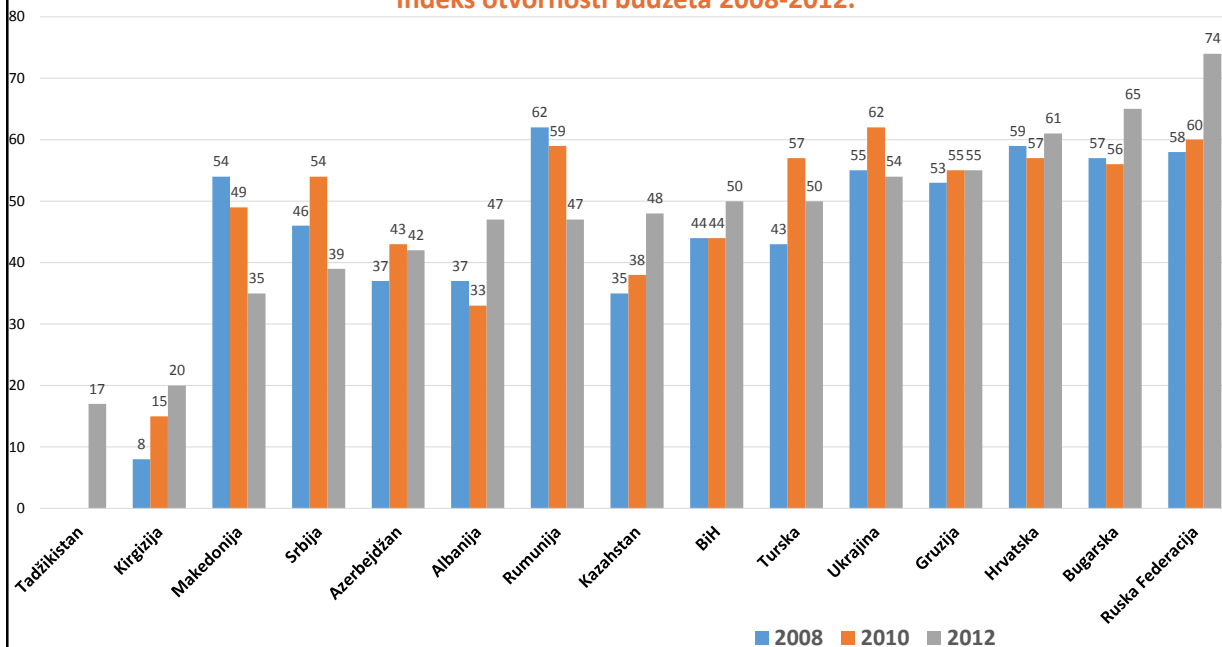

INTERNATIONAL BUDGET PARTNERSHIP
Open Budgets. Transform Lives.

www.InternationalBudget.org

9

Indeks otvornosti budžeta 2008-2012.

Promene u transparentnosti budžeta: 2006 – 2012.

Prosečna stopa rasta po Anketi o otvorenosti budžeta

- 2006–2012. >> 40 zemalja je popravilo rezultate za u proseku 10 poena
- Broj poena raste najbrže od 2006. do 2008, uz značajno usporavanje od 2010. do 2012.
- Najbrži porast beleži 14 zemalja sa niskim brojem poena (u proseku porast od 16 poena, npr. Avganistan, Kina, Honduras, Liberija)

Rast u zemljama PEMPAL-a 2008-2012.

- 2008-10. >> 10/14 zemalja popravlja rezultate u proseku za 3,2 poena
- Najveća povećanja: Albanija (10), Kazahstan (13), Kirgizija (12), Rusija (16)
- Za četiri (4) zemlje broj poena opada, za tri (3) se ne menja u ovom periodu
- Dinamika porasta usporava od 2010. do 2012.

INTERNATIONAL BUDGET PARTNERSHIP
Open Budgets. Transform Lives.

www.InternationalBudget.org

11

Izazov

Trend PEMPAL-a je pozitivan, ali sa puno prostora za poboljšanje

- Prosek za PEMPAL i 9 od 14 zemalja još uvek su rangirani ispod 50%
- Stabilan ali spor rast budžetske transparentnosti, ali rast usporava u periodu 2010-2012.
- 4 zemlje pružaju minimalne ili retke informacije
- 8 zemalja pruža “izvesne” informacije, ali kod njih još uvek postoje značajne praznine u pružanju informacija

Koje korake može da preduzme PEMPAL u naredne dve godine da bi postao globalni lider u transparentnosti budžeta?

INTERNATIONAL BUDGET PARTNERSHIP
Open Budgets. Transform Lives.

www.InternationalBudget.org

12

Zemlja	Izveštaj o fiskalnoj strategiji	Predlog budžeta koji priprema izvršna vlast	Budžet za građane	Usvojeni budžet	Izveštaji u toku tekuće godine	Polugodišnji pregled	Završni račun	Izvešta revizije
Albanija	●	●	●	●	●	●	●	●
Azerbejdžan	●	●	●	●	●	●	●	●
BiH	●	●	●	●	●	●	●	●
Bugarska	●	●	●	●	●	●	●	●
Hrvatska	●	●	●	●	●	●	●	●
Gruzija	●	●	●	●	●	●	●	●
Kazahstan	●	●	●	●	●	●	●	●
Kirgizija	●	●	●	●	●	●	●	●
Makedonija	●	●	●	●	●	●	●	●
Rumunija	●	●	●	●	●	●	●	●
Rusija	●	●	●	●	●	●	●	●
Srbija	●	●	●	●	●	●	●	●
Tadžikistan	●	●	●	●	●	●	●	●
Turska	●	●	●	●	●	●	●	●
Ukrajina	●	●	●	●	●	●	●	●

● Dostupni javnosti
● Za internu upotrebu
● Ne pripremaju se

Kako PEMPAL može da ostvari značajan napredak u pogledu transparentnosti budžeta?

1. Ispunjavanje Minimalnih standarda koje zahteva Partnerstvo otvorenih vlada

- Sve zemlje PEMPAL-a treba da pripremaju i objavljuju Predlog budžeta koji priprema izvršna vlast i Izveštaj revizora. Da bi ispunio ovaj standard, Tadžikistan treba da objavljuje Predlog budžeta i Izveštaj revizora, a Kirgizija treba da objavljuje Izveštaj revizora. Obe zemlje već pripremaju ove izveštaje za internu upotrebu.

Akcioni plan za transparentnost budžeta (nastavak)

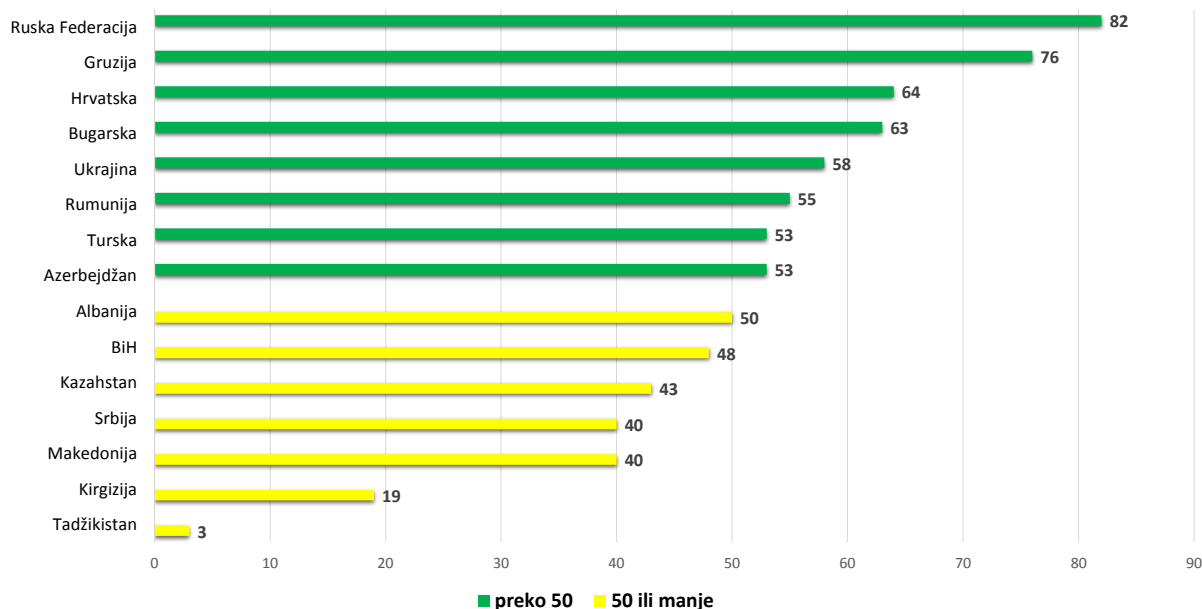
2. Objavljanje više ključnih budžetskih dokumenata kojih ima 8 (npr. Budžet za građane, Polugodišnji pregled)

- Samo Kazahstan priprema Budžet za građane. Sve zemlje mogu da ga pripremaju na osnovu već raspoloživih informacija.
- 4 zemlje objavljuju Polugodišnji pregled, 4 ne objavljuju Polugodišnji pregled, a 7 ne priprema Polugodišnji pregled.

3. Unapređenje sveobuhvatnosti Predloga budžeta (i Završnog računa)

- Sveobuhvatnost Predloga budžeta ima veliki uticaj na ukupan broj bodova IOB zato što se značajan broj pitanja iz Ankete odnosi na Predlog budžeta.

Sveobuhvatnost Predloga budžeta koji priprema izvršna vlast [Maks. br. bodova 100]

Tipični propusti u Predlogu budžeta koji priprema izvršna vlast

- **Narativne & kvantitativne makroekonomske pretpostavke** (p.15):
 - Podaci o inflaciji, realni BDP i kamatne stope
 - Analiza osetljivosti koja prikazuje uticaj promena pretpostavki (11)
- **Potencijalne obaveze (npr. državne garancije po kreditima)** (p.42)
 - Izjava o svrsi/obrazloženje svake obaveze pojedinačno (7)
 - Nove garancije ili obaveze po osnovu osiguranja za budžetsku godinu
 - Ukupne izdate garancije ili obaveze po osnovu osiguranja na kraju perioda
- **Poreski rashodi** (p.45)
 - Obrazloženje, spisak korisnika, procena propuštenih prihoda (10)
- **Nefinansijski podaci (za sve administrativne jedinice)**
 - Inputi, izlazni i krajnji rezultati
- **Državna preduzeća**

4. Kakvo je stanje učešća zemalja PEMPAL-a

*Veza između transparentnosti, učešća i odgovornosti
Postoji saglasnost oko važnosti transparentnosti, ali učešće vidljivo zaostaje*

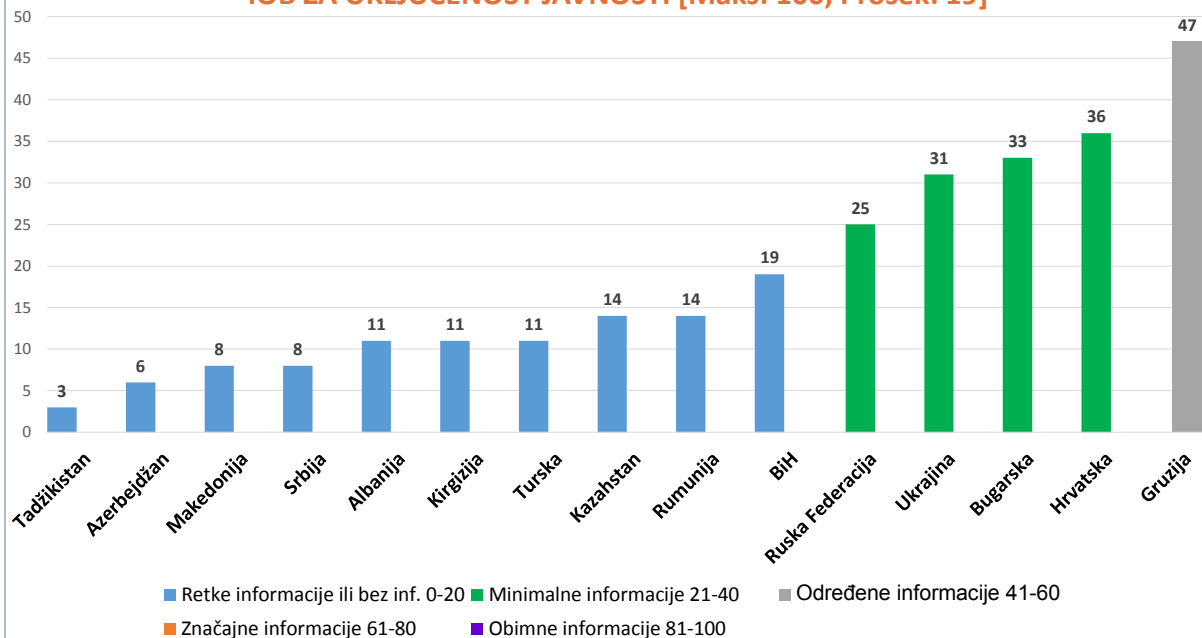
Globalni prosek je izuzetno nizak >> 19/100

- Samo Južna Koreja predviđa široko učešće (92/100)
- 83 zemalja predviđa veoma ograničene mogućnosti ili ih uopšte ne predviđa (33 ili niže)

PEMPAL

- Broj bodova sličan kao i u ostatku sveta, prosek za PEMPAL = 18,5/100
- Gruzija ima najveći broj bodova >> 47/100
- Nijedna zemlja nema preko 50/100; 10 zemalja ispod 20/100

IOB ZA UKLJUČENOST JAVNOSTI [Maks: 100, Prosek: 19]

Kako PEMPAL može da ostvari značajan napredak u pogledu učešća u budžetskom procesu?

Principi dobrih praksi u pogledu učešća:

- Obezbeđivanje više mehanizama tokom celog budžetskog procesa
- Uključivanje svih delova vlasti – izvršne, zakonodavne, Državne revizorske institucije, Ombudsmana.
- Obezbeđivanje zakonske osnove za učešće
- Objavljanje svrha unapred
- Davanje povratnih informacija

Novonastale dobre prakse u pogledu učešća

Uprkos generalno niskom broju bodova, nekoliko zemalja (uključujući zemlje PEMPAL-a) prednjače u uvođenju učinkovitih praksi u pogledu učešća.

- Tri zemlje PEMPAL-a imaju stroge formalne zahteve u vezi sa učešćem (Rumunija, Rusija, Ukrajina)
- Tri zemlje PEMPAL-a imaju intenzivnu komunikaciju Državne revizorske institucije sa javnošću (BiH, Bugarska, Ukrajina)

Šta PEMPAL može da nauči od ostatka sveta?

INTERNATIONAL BUDGET PARTNERSHIP
Open Budgets. Transform Lives.

www.InternationalBudget.org

21

Usvajanje globalnih dobrih praksi u zemljama PEMPAL-a

• *Koraci izvršne vlasti*

- Prikupljanje širom zemlje informacija o stanju na terenu od lokalnih zvaničnika i javnosti (Južna Koreja)
- Ministarske i sektorske konsultacije sa javnošću o budžetskim prioritetima putem tradicionalnih i novih tehnologija (Kenija, Južna Afrika)
- Konsultacije sa javnošću o implementaciji budžeta i pružanju usluga preko Ocena građana, javnih rasprava, vrućih linija za prijavljivanje poreske evazije (Novi Zeland i Indija)

• *Koraci zakonodavne vlasti*

- Održavanje otvorenih slušanja u parlamentima radi diskusije o Izveštaju o fiskalnoj strategiji i Predlogu budžeta; uključivanje mogućnosti za javne komentare i predstavljanje dokaza
- Održavanje javnih slušanja u parlamentu radi diskusije o Završnom računu
- Široko oglašavanje javnih slušanja putem lokalnih medija i emisija na lokalnim radio/TV stanicama

INTERNATIONAL BUDGET PARTNERSHIP
Open Budgets. Transform Lives.

www.InternationalBudget.org

22

Usvajanje globalnih dobrih praksi u zemljama PEMPAL-a (nastavak)

• **Koraci Državne revizorske institucije (DRI)**

- Sistem zahteva građana za revizijom – DRI konsultuje javnost da bi se identifikovale prioritetne lokacije za reviziju (Južna Koreja) i obučava javnost u pogledu naknadnih aktivnosti posle revizije (Kolumbija)
- DRI koristi TV, štampane medije i časopise institucija da bi objavila dostupne nalaze revizije (Indonezija)
- Sistem upozoravanja za prevare sa javnim internet sajtom koji daje kratke prikaze pritužbi, agencija koje su u pitanju, predmeta na koje se navodi odnose, radnji i krajnjih rezultata (Filipini)
- DRI saraduje sa javnošću da bi se sprovodile zajedničke ili paralelne revizije javnih rashoda (Indija, Filipini)

Unapređenje transparentnosti budžeta i učešća u zemljama PEMPAL-a: Akcioni plan

Transparentnost

- **Inicijalni koraci:** Objavljivanje Predloga budžeta, Izveštaja revizora, Polugodišnjeg izveštaja i Budžeta za građane
- **Koraci u srednjoj fazi:** Unapređenje sveobuhvatnosti Predloga budžeta i Završnog računa, sa posebnim akcentom na transparentnost državnih preduzeća
- **Napredni koraci:** Objavljivanje primanja javnih službenika, obelodanjivanje imovine; stvarno vlasništvo nad ekstraktivnim delatnostima

Učešće

- **Inicijalni koraci:** Otvaranje parlamenta za javne rasprave; DRI treba da uvede vruće linije za prijavljivanje prevara
- **Koraci u srednjoj fazi:** Izvršna vlast treba da uspostavi zvanični forum za prikupljanje inputa od građana o budžetskim prioritetima i povratnih informacija od građana o pruženim uslugama
- **Napredni koraci:** DRI treba da uspostavi zajedničke ili paralelne revizije sa organizacijama civilnog društva